

A múlt árnyéka — a jelen fénye

Bátran tervezhetnek...

A felszabadulásról, az új életről a most iskolába járó fiatalok csak úgy tudnak beszélni, ahogy az idősebbektől hallják. Felneveltek már azok a gyerekek is, akik az egykori pincékben laktak meg a napvilágot. Letki Anna, Tóth Rózsa, Bogárné Anna és a többiek már VII. osztályos tanulók, azóta készülnek az életre, s legfőbb gondjuk a tanulás, a szakma keresése. A múlt, csak édesanyjuk, édesapjuk emlékséiben él, mint Bogárné Annuskának, aki azt hallja édesanyjától, hogy neki ilyen szép ruhája soha sem volt. Ernyi idős korában már cseléd-nyoskodott. Ő pedig tanulhat. Sokszor fejtették már neki a kérdést: mi akar lenni. — De valahogy úgy vagyok ezzel, — mondja — hogy nem tudok választani. Szeretnék gépiróni is lenni, de testzik az ápolónői szakma is.

Arról, hogy hogyan élnek, csak azt mondja, — Mindenünk megvan. Édesapám aknász, édesanyám pedig beosztja a keresetet.

Letki Anna arról beszél, hogy ő is hallott a múlttól az édesapjától, aki már tíz éves kora óta dolgozik, s neki nem jutott osztályrészül a tanulás, meg a színházba járás. Annus ruha divattervezőnek készült, de már járt az operában, megnézte a Figaró házasságát, a Párizsi Jégrevü műsorát — persze csak az iskolával. Bálbán is volt már, méghozzá jelmezben. — Igaz, a szülei azt mondták, hogy ilyen tacsónak még nem kell bába járn.

Tóth Rózának az édesapja bányaközműves, nincs testvére, egyedül álló gyerek, mindent megkap. — Űgy mondja édesanyám, amikor a pincében megszülettem, nem mert volna arra gondolni, hogy ilyen életet tud nekem biztosítani. Egyetlen kívánságom az volt, hogy zeneiskolába járhassek. Már negyedik éve tanulok, elértem ezt is. Édesanyám a November 7 Erőműnél dolgozik, mint gépkezelő, és amire nekem szükségem van, mindent megkapok. Boldog vagyok,

hogy gyermekkorom jobb, mint a szüleimé volt.

Csepregi Julianna falun született. Az ő szüleinek sorsa sem különbözik a többiekétől, édesapja cseléd volt, édesanyja öt elemi végzettségű és nemrég még együtt tanultak édesapjával, akinek ahhoz, hogy szakmát szerezzen, pótolnia kellett a Horthy rendszer bűnét. Ma kazánpérez, s a Bánya Földkotrónál dolgozik. Édesanyja is dolgozik, de az ő életük kis öccsével együtt nyugodt, hiszen két munkásszülő vigyáz rájuk, s azon munkálkodik, hogy nekik mindenképpen meglegyen.

A fiúknak már merészebb terveik vannak. Németh György két szakma közül is választ: pilóta vagy tengerész szeretne lenni. — De inkább repülős, hiszen a jövő itt bontogatja szárnyait, s nincs nagyobb érzés, mint a levegőt uralni. — Talán kissé hősködések hangzanak a 13 éves fiatalember szájából ezek a szavak, de mi hiszünk, hogy valóra is fogja váltani. Édesapja vasutas volt, most a bányánál dolgozik, bátyja is tanul, s ő is tovább akar tanulni. Jelenleg az úttörő-mozgalmakban dolgozik, s ha „politizál”, mindig a békét hirdeti, legalább is mondja.

Nagy Sándor édesapja fetelepi munkás, a fiú gépészmérnöknek készült, s ezt szülei biztosítják, akik dolgoznak, s az az állam, mely lehetővé teszi, hogy Nagy Sándor, Letki Anna, Tóth Rózsa és a többiek tervezhessenek, jövőt építhessenek maguknak. Terveik nem homokvárakra épülnek, hiszen nagyon sok munkágyerekből lett mérnök, államvezető, akik azelőtt gondolni sem mertek rá. S a mi életünk ma biztosíték ezeknek az álmodóknak a valóra váltására, hiszen ok már a VII. általános iskolát végzik, nem kell abbahagyniuk, mint szüleik tették. Meg akarják ismerni a tudományt, hogy átförmlhassák vele a világot, s mi bátoríthatjuk őket ebben a törekvésükben. Hiszen valamennyien az új generáció

gyermekel. Nem éltek át háborút, s ahogy vélekednek, nem is akarnak, békésen szeretnék építeni életüket, otthonukat. Nagyobbat, szebbet akarnak alkotni. Hisz környezetükben azt látják, hogy minden alakul, változik, a régi földszintes házacskákat három szobás, összkomfortos lakások váltották fel, s nekik már jutott fürdőszoba, tanulási lehetőség és hely is. Tőlük, a 13 éves életre készülő fiataloktól csak annyit kérnek a szülők, hogy egyetlen kötelességük, a tanulásnál állják meg a helyüket, dolgozzanak lelkiismeretesen, mert terveik, amelyek bennük élnek, csak akkor valósulhatnak meg, ha komoly, lelkiismeretes munka az alapja.

Milyen érdekes a jelennek és a múltnak a találkozása, ami ezekben a fiataloknál mérhető le, akik új világban születtek, új módon gondolkodnak. Megértik, de nem érik fel ésszel azokat a nehézségeket, amelyeket szüleik megjártak. Mi nem akarjuk, hogy megérjék, harcolunk, küzdünk a szebb életükért, tőlük pedig elvárjuk, hogy tanulással, jó bizonyítvánnyal bizonyítsák be, hogy folytatni lesznek hazánk felvirágztatásának építő munkájában. S.-né

Fáradhatatlanul

A Viharsarok sosem tagadta meg önmagát. Szántó Kovács unokái, a földesúri iga ellen szakadatlanul harcoló zsellérek, kubikosok között nőtt fel Bodrogi Sándor. Szüleit a kenyérkeresés Tatabányára sodorta, ő Orosházán ismerkedett a mesterséggel és az ipariskolában egy Bíró nevezetű tanár tanításai alapján a munkásmozgalom jelentőségével. Még csak 18 esztendő, mikor az első vihar kitört Magyarországon, 18 éves fejjel beáll a 101. Vörös Gyalogezredbe. Szolnok, Szajol, Fegyvernek, Törökszentmiklós vonalán küzd a Tanács Magyarországra tört román imperialisták ellen. A Vörös Hadsereg munkás, paraszt harcosai között lelkesen védi a proletárhazát és küzd a szűkebbük, a hitszegők, a dezertőrök ellen. Szakasparancsnokhelyettese a vesztes harc kilátásairól beszél, csüggedést, kétségbeesést támaszt a harcosok között.

A politikai biztos letartóztatta a parancsnokokat, az egységek lelkesen fogadták a szigorú rendcsinálást. De a növekvő ellenséges tömeggel, s a belső árulással nem tud megküzdeni a lelkesen harcoló Vörös Hadsereg. Újszásznál román fogságba esik Bodrogi Sándor. Budapestre viszik munkaszolgálatra, ahonnan megszökik. Tatabányára kerül, majd Píllszentivánra, később Dorogra. Nyíltan nem harcolhat, de ébren tartja dolgozó társaiban a fasiszmus elleni harcot. Állandóan leleplezi a fasiszta hazugságokat.

1945-ben szervezi a pártot, a rendőrséget és a Szovjet Hadsereg oldalán igyekezik a visszamaradt nyilas és folksbundista elemekkel szemben a közrendet biztosítani.

Amikor a párt a mezőgazdaságba hívja a harcosok kipurított fiait, Bodrogi Sándor egy vidéki gépalomásra megy. Később a szénbányászat fejlesztése visszahívja a bányába. Fáradhatatlanul bizonyítja a párt igazát, tanítja társait. Azt az erőt, amely a Viharsarokban kifejlesztette osztályosztályait, a párt tanításai alapján viszi tovább. Küzdelem-harcos életével példát mutat azoknak, akik a világ és a népi demokrácia fejlődését természetesen veszik.

A mi bányánk...

Többször találkoztam már az Ernő-bányaiakkal. De valahányszor a munkára telendőt a szó, mindig azt mondták: A mi bányánk. Vannak, akik itt éltek le fiatalosukat. Ilyet azonban azelőtt nem mondták. Meiszter Mihály bácsi itt rakta egymásra 32 esztendő napjait, Czigut István innen ment nyugdíjba, Laki János bácsi is becépelt már annyi fát, hogy egy kisebb erdő kiteleje belőle. Ebben a rövid mondatban nem csak az van benne, hogy itt keresték a kisebb vagy nagyobb darab kenyeret. Ez az új mondat nemrég született. Talán tizenhárom éve. De akkor sem egyik napról a másikra, hanem úgy lassacskán, ahogy az ébredő tudat felmérte a változásokat. Pedig ez a változás nem kicsi.

Egyetlen szokás maradt még fenn a régi időkben. Ez csak néhány embernél. Úgy fizetés táján nemigen iparkodtak hazajele. (Még volt annak az oka akkor és más ma.) A mairoli most nem beszéltek, nem akarok ünneprontó lenni. Bizony a napi 10-12 órát végigrobotolt bányásznak nem volt keservebbé látnivalója, mint mikor felesége görcsőre rága a ceruzavégét, hogy minden lyukat betömjön a havi 60-100 pengős keresetből. Pedig ebben benne volt a 4,80 pengős vasárnapi műszak is. De mire lement a lakbér, a társipénztár, a nyugdíj, a gyerek levette bírása, a Jászerecsétkör építési hozzájárulása, maradt egy vagy két pengő a „havi apró kiadásokra”, a csökkentett műszakokról nem is beszélve.

Hja, de akkor még nem becsülték a bányászt, akkor még Chorin Ferenc és Vida Jenő bárá voltak az urak. Ők is azt mondták: a mi bányánk. A kettő között „csak” az a különbség, hogy akkor ketten-hárman mondták, most pedig ötszáz bányász mondja.

Dehogy gondolt arra a gyanútan utazó, ha a vonat ablakából megpillantotta a karsú Skyp-tornyot, meg a szárító üzemet, hogy az itt feljövő szénnek minden darabját keserves izzadság mossa. Feni a gép büszkélkedett, de lent a ló húzta a csilléket. De, amit nem bírt a ló, bírta az ember. Akkor még együtt volt a Ferenc, meg az Ernő-bánya és összesen egy vitta húzta fel a csilléket az ereszkékben. A többi kézi felvonóval (gránit) húzták a csillékek. A bánya levegőellátásáról azt mondja Meiszter Mihály bácsi: — Ha hétfőn ellőtünk, szombaton még ott terjengett a füst a vágatban. Mikor a külszínről üres csille érkezett, behajoltunk friss levegőért. — A felolvasásról a csendőrt éppen úgy nem hiányozhatott mint a bányász. Aki nem jelent meg a munkán, annál egy óra múltva kopogtattak. De az ilyen látogatás más meglepetést is tartogatott. Igen, mert akkor a mi bányánk az „5” bányájuk volt.

Ma ünnep van az Ernő-bányán. A munka dicsőségének jelvényét veszi át egy em-

ber: Steinhauer János, az üzem vezetője, aki valaha ott telezte a kézfelvonót a többi csilléssel... — A mi bányánk... — így kezdte a szót, mikor a zászlót átveszi. Mi van most e szavak mögött? Nem tudok erre mással, csak rövid felsorolással válaszolni. A mi bányánk vágataiban fényesövek világítanak. A mi bányánk korszerű vaselemekkel biztosított. A mi bányánk művelése el sem képzelhető másképp, minthogy az 1,5 km-nyi levegőcső mellett a levegő cirkuláció meglegyen. A mi bányánkban a frontmester, az aknász, a főaknász azok közül való, akik valaha itt csillézték, robotoltak a Vidáknak, a Chorinoknak. A mi bányánk az ország egyik legjobban gépesített bányája és több, mint kétharmadát termeli annak, amit valaha Várpalotán az „5” bányák termeltek.

A mi bányánk harcos embereket adott a bányászat, a hadsereg, az államigazgatás részére. (Itt volt csillés, majd vajúró Károlyi József és Nyíró László bányamérnök, innen került a városi tanács élére Mórocz György, a honvédtiszt akadémiára tanári dobogójára Montli Lajos. Itt dolgozott, vagy dolgozik az a negyven bányásztechnikus, akik a vajúrók közül nőttek ki.) A mi bányánkban tanítottak nyitottak azoknak a vajúrtanulóknak, akik Várpalotán ismerkednek a bányász-mesterséggel.

Ez a mi bányánk, közel tizenhárom esztendőre. S akik öre hordták az aranyat a Salgó RT. urainak, újja formálták, emberi munkahelyé tették. Keményen dolgoznak benne, de maguknak, nekünk, mindnyájunknak. E mondatban: a mi bányánk — benne van a ma, a holnap tudata. S ez a tudat a tegnaptól táplálkozik. Hajdú Pál, Lengyel István, Halász József, Laki János múltjából. A bánya pedig fejlődik sok éves tapasztalataikból.

A mi bányánkban a kényszerű robotot a szakma szeretete váltotta fel. A mi bányánkban van egy fiatalember, aki harminc esztendőjével a bánya főmérnöke. Jó ismerője a bányász-mesterségnek, de különösen az Ernő-bányának. Resterkedés nélkül áll elébe tanácsot kérni akár Meiszter Mihály bácsi is, aki több évet töltött ebben a bányában, mint amennyit Szőlősi János főmérnök megért.

Ez a mi bányánk, melynek dolgozói a nagy ünnepen zászló alatt vonulnak fel. A zászlót, a jók legjobbjának kijáró kitüntetését a múlt év sikereinek jelképeként emelhetik a magasba.

A mi bányánk április 4-ét az első negyedik évi tervén felül termelt 400 vagon szénnel köszönti. — Ezzel búcsúztak tőlem az Ernő-bányaiak, az egykori csillésből lett üzemvezető. Az ő rövid mondatukba tizenhárom esztendő történelme van sűrítve: A mi hazánk, a mi szabad hazánk, ahol emberré lett az ember.

Angyal Mihály

„Nem lehet feledni a múltat!”

Egy történetet mesél, ki tudja már hány-szor. Mégis könnyeket fakaszt az emlékre. 14 év távlatából is elevenen él az esemény a fiatal asszony életében.

— Nem lehet feledni a múltat, pedig igyekszem nem gondolni rá.

Beszél, az ajka remeg, átéli a szörnyű napok borzalmait. — Édesapja bányász volt, nem tett semmi különöset azon túl, hogy meghallgatta a szovjet adót, a Kossuth-rádió üzeneteit. Bizott élete jobbrafordulásában és családja körében ezt a bizalmát hangoztatta. Egy szép napon 1944 november 3-án hajnali 3 órakor, csendőrtök, nyilasok jöttek érte, elvitték a komáromi gyűjtőtáborba, onnan Németországba, azóta sem őt, sem társait nem látták. De a fasiszták nem elégedtek meg az apa elhurcolásával, a kommunista család magját is ki akarták irtani. Megéreztek a veszélyt, két öccse bujkált, ő pedig Csehszlovákiában egy munkáscsaládnál húzódott meg. Néhány hónapig tartott a bujkálás, mégis éveket öregedett a 19 éves lány. Nehéz volt ez az idő-

szak, mivel szülei, testvéreiről semmit nem tudott. S az örökös félelem, vajon mikor jönnek érte is.

A félelemnek, ami Magyar Ilonkát gyötörte, a szovjet csapatok vetették véget, amikor felszabadították Magyarországot, s ő hazajöhetett. Két öccsével együtt dolgozott, segített édesanyjának, s várták a híreket édesapjukról és két nagybátyjukról, akiket egy időben vettek el. Sajnos, semmi jó hír nem érkezett. Az állam segítséget nyújtott édesanyjának a megélhetésben. Ekkor kérdezték meg először tőle: mivel segíthetnek? Pedig a kialakuló élet éppen elég nehézséget okozott a Kommunista Párt vezetőinek, de róluk sem feledkeztek el. Lassan ő is megismerte a pártot, azt az új életet, ahol a nő is emberszámba megy, 19 éves korában boldogan járult a szavazó urna elé, ahol arra a pártra szavazott, amely az ő életét, az ő érdekét képviselte. De nemcsak szavazatával segítette elő a kibontakozásban levő életet, hanem let-

tyén és környezetében. Szóval, agitációval segített. Mindenütt a saját életével hozakodott elő, s nem akadt olyan hely, ahol ne értették volna meg az egyszerű bányászszülők gyermekét, aki nagyon sokat áldozott, az édesapját az új életért. Karáth Károlyné nem dolgozik, a családjának él, s ha a nőszövetség vagy a párt felkéri, sohasem mondja, hogy nem ér rá, mindenütt ott van és segíti elfelejteni a bánatot, az okozott könnyeket, amit vele együtt nagyon sok munkáscsalád élt át.

Ha valaki tudja értékelni a szabadságot, ő igen. Ma boldog asszony, boldog családanya, s tudatában van annak, hogy felszabadult életéért továbbra is küzdeni és harcolni kell. Nem akarja a múltat vissza, s ezért részt vállal, részt kér a férfiaknak való feladatokból is, a pártmunkából, ha a proletár állam megvédéséről van szó. Vele együtt azóta sok nő megtalálta azt az utat, ameyen járnia kell és ragaszkodik azokhoz a jogokhoz, amelyet a népi demokrácia biztosít részére.